

פרשת "מטות"

מאת ציפי הורן שלי

כל פרשת שבוע מכילה בתוכה מספר נושאים, אבל פרשת השבוע שלנו "מטות", לא רק שיש בה מספר נושאים, אלא שהיא גם מאוד דחוסה מבחינה רעיונית: נדרים והתרתם, מבצע הנקם במדיין, שאותו מוביל – כמה מפתיע – פינחס בן אלעזר הכהן, דינים לגבי ביזה ושלל מלחמה ו- הבקשה של שבט גד, ראובן וחצי המנשה – להישאר בארץ גילעד ולא לעבור את הירדן לארץ ישראל.

"ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה". התאור כאן מראה על עושר רב: יש להם עדרים רבים ומטבע הדברים ירצו להשתקע במקום מתאים, שהוא פורה. הם אכן פונים, בצורה רשמית לנבחרי הציבור: משה, אלעזר ונשיאי העדה – "ויאמרו, אם מצאנו חן בעיניך, יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחווה - אל תעברנו את הירדן". הבקשה שלהם היא טבעית, ברורה: אנחנו רוצים להישאר כאן כי זה משרת את האינטרסים שלנו. יש פה אוכל לעדרים שלנו, והעדריים הם לא רק מקור הפרנסה שלנו, הם הבסיס לעושר הכלכלי.

ואז באה התגובה של משה: "ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן - האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה?" כאילו: באמא שלכם – אתם רציניים? משה מפנה כאן שאלה אתית - אתם באמת חושבים שזה מוסרי, הוגן וראוי שאתם תשארו כאן, במקום שהוא ללא ספק עשיר וטוב, בלי שום מאמץ מיוחד מצידכם, ואילו החלק האחר של העם יצא למלחמה, כדי לרשת את הארץ?

משה מציף עוד בעיה - למעשה שלכם יש השלכות על השאר. הדבר יגרום לכך שהעם לא ירצה להמשיך לארץ ישראל. ולמה שירצו ללכת למקום שצריך להלחם עליו, כאשר אפשר פשוט להתיישב במקום אחר? ועוד דבר-אתם תוכלו לשבת פה לבטח – כי אחיכם יעשו עבורכם את המלחמה.הם אלה שישבו בצד המערבי של הירדן וישמרו על העורף שלכם. נראה לכם?!?!

משה מזכיר להם שיש כאן הד למעשה של אבותיהם בפרשת המרגלים שגרמו לפאניקה בעם. חבר'ה, אומר משה: "כי תשובון מאחריו, ויסף עוד להניחו במדבר ושחתם לכול העם הזה." יש תוצאות למעשים: עומש קולקטיבי - אלוהים יעניש את כול העם - וזו בגללכם ובאחריותכם.

ואז באה ההצעה: אנחנו נשאיר פה את הצאן והנשים - ואנחנו נצא למלחמה עם שאר השבטים, "לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו." גם בהצעה זו יש בעייתיות אבל משה הסכים לפשרה הזו.

אני כול פעם נפעמת כאשר אני רואה את העיתוי של פרשת השבוע. מה יותר אקטואלי לדבר עליו בימים אלה מאשר ערבות הדדית.

מהי ערבות הדדית? מילון אבן שושן. ערבות פרושה אחריות. הדדי פרושו שיש בו פעולת גומלין, משותף. כלומר: אחריות של הפרטים בחברה אחד כלפי השני, וכלפי ערכים מרכזיים המשותפים לכולם.

ראיתי כתבה בטלוויזיה: בתל אביב, בשכונת כפר שלם, אין מקלטים שלא לדבר על ממ"ד. מדובר בשכונה ענייה ומוזנחת שבפאתיה צמחו להם מגדלי היוקרה של תל אביב. מסתבר, שבתקופה הזאת, בזמן אזעקה - לא מאפשרים לאנשי השכונה להיכנס ללובי כדי למצוא מיגון מפני הירי. ראיתי, שמעתי ולא האמנתי. יש הוראה מפורשת לשומר - לא לפתוח את הדלתות ולא לאפשר כניסה של אנשים. אפילו שהם התחננו למקלט לשתי הדקות הנדרשות. ניסיתי לברר לעצמי, מה עומד מאחורי ההוראה הזאת - פחד? אטימות, אגואיזם, יהירות - מה?!

ולעומתם - הראו וילות באשדוד, שעל השער תלוי שלט שמזמין כול עובר אורח שנקלע לאזעקה להיכנס למקלט הביתי. השער פתוח והגן של הלב לא נעול.

השר נפתלי בנט הוזמן להרצות בכנס בנושא השלום. עיתון "הארץ" עמד מאחורי היוזמה. אנשים שהשתתפו בכנס, ואלה לא המעוט, קראו קריאות גנאי והסתה כלפי השר, צעקו, קטעו אותו ולא איפשרו לו לדבר. זה הגיע גם לאלים פזיזות. השר קיבל מכה חזקה בגב מאחד המשתתפים. אותם אנשים שנלחמים בחרוף נפש על זכויות האדם של הפלשתינים ושנפגשו עם עראפת, ושמוכנים להיפגש עם כול מנהיג פלשתיני עוין ככול שיהיה - לא מוכנים

להקשיב, לשמוע, לאפשר לשר במדינת ישראל, שנבחר לכנסת ולממשלה באופן דמוקרטי - להביע את עמדתו.

אני רוצה להתייחס להגדרות בסיסיות, שאני מלמדת בשיעורי האזרחות ואפילו התלמידים הכי קשים מבינים אותם, בסופו של דבר.

עקרון הפלורליזם - פרושו - הכרה ומתן לגיטימציה לדעות שונות ומגוונות בחברה בתחומים שונים ובזכותן להתאגד כדי לממש את האינטרסים שלהם. ביניהם הזכות להתאגד במפלגה פוליטית. השר בנט מייצג באמצעות מפלגתו פלח נכבד מהעם שלנו, את הציונות הדתית. .

ערך הסובלנות, וולטר, פילוסוף צרפתי מהמאה ה-17 אמר " אני שולל את מה שאתה אומר אבל אגן עד מוות על זכותך לומר את הדברים". אני לא מבקשת מאף אחד מהם להגן עד מוות, על זכותו של השר להגיד את דבריו. בואו לא נגזים. אבל לאפשר לו לממש את חופש הביטוי - להשמיע את דעתו?

נשאר לי חרוט בראש, משהו שקראתי לפני הרבה זמן. פרופ' מאוניברסיטת תל אביב שאמר שכול קבוצת האנשים, בצרפתית זה נשמע יותר טוב ה- מליון, שהם חבריו, מאוד מכילה רק את מי שחושב כמוה ומדבר כמוה. זאת לא דמוקרטיה. על המכה שהשר קיבל, אחר כך פורסם ב"הארץ" שהשר הגזים בתיאור התקרית. אין גבול לחוצפה. זה פאשיזם. כן יש גם בשמאל. הפוך על הפוך.

בזמן שאני כותבת את הדברים האלה, אני שומעת את הדברים האיומים שכותב גדעון לוי, העיתונאי, בעיתון הארץ על טייסי חיל האוויר. מה יש לאנשים האלה? מה זה - דברי הבלע האלה כאשר אנחנו נלחמים נגד ארגון טרור, שלא רק שתוקף אותנו, אלא שגם מוכן בדרך להקריב את העם שלו. אני רוצה לצטט, מדבריו של מחמוד דרוויש, משורר פלשתיני. הוא כתב באחד משיריו לאנשי השמאל שלנו - קחו את המתים שלכם, את הפרחים שלכם ואת המילים שלכם - וצאו מאדמתי. סתם רציתי להזכיר...

חילוקי דיעות והשיח שמתנהל, גם בעיתות מלחמה, הוא לגיטימי ונכון. אני שומעת את ח"כ זהבה גלאון, ואת ד"ר אחמד טיבי, ואני שומעת ח"כ הרצוג ואת מי לא. להביע דיעה אחרת, זה בסדר גמור ולגיטימי. אבל - יש קו שאסור לחצות אותו. ולזכות כולם ייאמר - שכולם שומרים על הלגטימיות של הממשלה

וראש הממשלה. וזה בדיוק העניין של ערבות הדדית. הכרה בלגיטימיות של שלטון שנבחר בבחירות דמוקרטיות, ובזכותו לקבל החלטות. זה כול הרעיון של דמוקרטיה ייצוגית. אגב, קוראים לזה עקרון ההסכמיות...

שמעתי בחדשות את הרב של קהילת סאטמר בארה"ב שאמר שההורים של שלושת הנערים – נפתלי, גיל-עד ואיל, הי"ד אשמים ברצח ילדיהם. וזאת מפני שהם נלחמים ופועלים למען מדינת ישראל כמדינת לאום – ציונית יהודית ודמוקרטית. אני מבינה שהשקפת עולמו מתנגדת בחריפות להקמתה של מדינת ישראל כמדינת העם היהודי. אבל להגיד את הדברים האלה שכול העולם ישמע – זו פגיעה בערך המקודש של הערבות ההדדית. בשואה שהתחוללה על יהודי אירופה, נכחדו והושמדו – זה לצד זה – רבנים, ויהודים חרדים עם יהודים מתבוללים שויתרו או שכחו את זהותם היהודית – עד שבאו הגויים והזכירו להם. הם לא עושים אבחנה בין דתי לחילוני, שמאלני לימני, ספרדי לאשכנזי – הם רואים יהודי.

ועוד לא דברנו על העם היהודי בתפוצות ביחס למדינת ישראל. מערכת יחסים המבוססת על מחוייבות הדדית עמוקה, וקשורה באין סוף נימים. יהודים ממונטריאול שהגיעו לבאר שבע כדי להביע הזדהות. הבת הצעירה שלי הרימה גבה. אני – התרגשתי.

אנחנו עדים למתקפה על בתי כנסת בפאריז, בהפגנות של מוסלמים פרו פלסטינים. הם קוראים: "מוות ליהודים". לא לישראל – שיש להם קונפליקט איתה. אלא ליהודים. אחד מראשי הקהילה אמר – זהו ליל הבדולח של 2014. אני שומעת שיש גל של עלייה המונית של יהודים מצרפת לישראל. אנחנו גאים ושמחים לקבל אותם.

התורה, בחוכמתה האין סופית, הבינה דבר מאוד בסיסי במרקם החברתי המאוד עדין של

עם ישראל. הבסיס של העם מושתת על שנים עשר שבטים, משלוש אמהות והפלגשים של האבות. הקנאה, היריבות והתחרות - ברורים. הפיצול הוא חלק מהותי של המרקם החברתי שלנו. ואז נשאלת השאלה – מה יאחד? התורה עונה על השאלה ואומרת – הערבות ההדדית. בכול התחומים: הכלכלי, החברתי, הרעיוני, הקיומי. "עם ישראל ערבין זה לזה" זו לא סיסמה. זהו ציווי. ציווי שאנחנו חייבים לתת עליו את הדעת, ולחתור לממש אותו. אדם קרוב אצל

עצמו. זה המצב הטבעי. הערבות ההדדית מבקשת מאיתנו לפעול בניגוד לטבע – ולהעמיד את טובת הכלל על טובתי שלי. זה ממצב שיש בו סתירה פנימית. ממש לא קל. אבל – אנחנו נדרשים לעשות את המאמץ ולחתור לכך - כדי לשמור עלינו כעם. ואם מישהו חושב שאם הוא יוציא את עצמו מכלל ישראל – אז הוא יצא נשכר מכך – הוא טועה. מאוד טועה.

עם ישראל הוא כמו פאזל – שאם חלק ממנו חסר – אז הוא פגום. ואנחנו נדרשים לשאוף לשלם. ולא משנה כמה עקום הוא נראה לנו לפעמים.

שבת שלום.